Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on varannut oikeuskanslerille tilaisuuden antaa lausunto, joka liittyy lepäämässä olevaan lakiehdotukseen (LJL 2/2019 vp) Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta. Kysymys on siitä, voidaanko kyseisen lain nojalla, sitten kun se on vahvistettu, antaa ehdotus laiksi tasoitusperusteen muuttamisesta määräaikaisesti. Kyseisen lain voimaantulosäännösten mukaan edellä 47 §:n 1 momentissa säädettyä tasoitusperustetta tulee muuttaa, jos valtion tilinpäätöksen perusteet muuttuvat tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 47 §:n 2—4 momentissa säädetyllä tavalla tai jos on muita painavia syitä muutokseen ennen lain voimaantuloa. Tasoitusperusteen muuttamiseen sovelletaan tällöin tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 47 §:n 5 momenttia.

Mielestäni määräaikaisen lain säätämiselle ei ole estettä. Alkuperäinen ajatus toki lienee ollut säätää tasoitusperusteen muuttamisesta pysyvä laki ja tasoitusperustetta muutetaan tarvittaessa jonkin korotus/alennusperusteen käsillä ollessa asianomaisin menettelyin. On mahdollista argumentoida sen puolesta, että määräaikaisen lain säätäminen olisi itsehallintolaissa säädetyn tasoitusperusteen muuttamisjärjestyksen kiertämistä. Pysyväksi säädettävä tasoitusperuste olisi nähdäkseni pääsääntö.

Nähdäkseni säännöksen hallituksen esityksen 320/2018 vp sisältämistä perusteluista[1] ei kuitenkaan ole pääteltävissä, että lain säätäminen määräaikaisena olisi poissuljettu. Perusteluissa ei ole mielestäni otettu kantaa siihen mahdollisuuteen, että lain voisi säätää määräaikaiseksi. Tämä jää mielestäni siihen harkintavaltaan, joka hallituksella yhtäältä hallituksen esitystä antaessaan sekä eduskunnalla ja maakunnalla toisaalta suostumuksen antamista pohtiessaan on. Pääsäännöstä poikkeavana määräaikaisuus tulee perustella kattavasti.

[1] ” Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 47 §:n 1 momentin mukaisen tasoitusperusteen muuttamisesta, jos valtion tilinpäätöksen perusteet muuttuvat tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 47 §:n 2—4 momentin mukaisesti tai jos on syntynyt muita painavia syitä muutokseen ennen lain voimaantuloa. Säännös painavista syistä on tarkoitettu tulevaksi sovellettavaksi tilanteessa, jolloin maakunta- ja sote-uudistuksen johdosta valtion talousarviossa arvioitu arvonlisäverotuoton lisäys ei n. 1,6 miljardilla eurolla toteutuisikaan taikka, jos on syntynyt merkittäviä poikkeamia, jotka vaikuttavat tasoitusmäärään olematta suhdannetilanteesta johtuvia. Säännöksen tarkoituksena on myös ja laajemmalti varmistaa, että hallituksen ja maakunnan hallituksen välinen yhteisymmärrys itsehallinnon menojen perusrahoituksen tasosta toteutuu ”2 Esityksen vaikutukset” kohdan kolmannessa kappaleessa kuvatun mukaisesti. Koska momentin ensisijaisena tarkoituksena on, että tasoitusperustetta muutetaan ennen lain voimaantuloa, muutos on tehtävä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 47 §:n 5 momentissa säädetyssä menettelyssä, eli tavallisella valtakunnan lailla ja maakuntapäivien suostumuksella……”

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 23975
e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Internet www.okv.fi

Tilanne on eri kuin esimerkiksi kysymyksessä siitä, voiko tasoitusperusteen muuttamista koskevalla tavallisella lailla säätää muusta kuin (suhde)luvusta, esimerkiksi tasoitusmäärän lisäykselle asetettavasta ylärajasta. Tässä viimeksi mainitussa tapauksessa sekä lakiteksti että perustelut puoltavat vahvasti sitä, että tasoitusperuste on luku eikä sen lisäksi mitään muuta.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 23975
e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Internet www.okv.fi